

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग पाच

वर्ष १०, अंक ८]

सोमवार, जुलै १, २०२४/आषाढ १०, शके १९४६

[पृष्ठे ५, किंमत : रुपये २६.००

असाधारण क्रमांक १३

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानसभेत व महाराष्ट्र विधानपरिषदेत सादर केलेली विधेयके.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानपरिषदेत दिनांक १ जुलै, २०२४ रोजी पुरःस्थापित करण्यात आलेले खालील विधेयक, महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम ११६ अन्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे :—

L. A. BILL No. XI OF 2024.

A BILL

FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA REGIONAL AND TOWN
PLANNING ACT, 1966.

सन २०२४ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ११.

महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, १९६६ यात आणखी सुधारणा
करण्यासाठी विधेयक.

ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते ;

१९६६ चा
महा.३७. आणि ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांकरिता, महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम,
१९६६ यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक
व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती ; आणि, म्हणून, त्यांनी दिनांक
२०२४ चा १५ मार्च २०२४ रोजी, महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना (सुधारणा) अध्यादेश, २०२४, हा प्रख्यापित
महा. केला होता ;
अध्या.३.

महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग पाच, जुलै १, २०२४/आषाढ १०, शके १९४६

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे इष्ट आहे ;
त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या पंचाहत्तराव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :-

संक्षिप्त नाव व प्रारंभ. म्हणावे. १. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना (सुधारणा) अधिनियम, २०२४, असे

(२) तो, दिनांक १५ मार्च २०२४ रोजी अंमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

सन १९६६ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ३७ याच्या कलम ३० ची सुधारणा. २. महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, १९६६ (यात यापुढे ज्याचा निर्देश, “मुख्य १९६६ चा महाराष्ट्र अधिनियम ” असा केला आहे), याच्या कलम ३० मध्ये, पोट-कलम (१) मधील, “सहा महिन्यांच्या ” या मजकुराऐवजी, “बारा महिन्यांच्या ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल आणि तो, २३ मार्च २०२० पासून दाखल करण्यात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

सन १९६६ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ३७ याच्या कलम ३१ ची सुधारणा. ३. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ३१ मध्ये, पोट-कलम (१) मधील,—
(एक) “सहा महिन्यांपेक्षा ” या मजकुराऐवजी, “बारा महिन्यांपेक्षा ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल आणि तो, २३ मार्च २०२० पासून दाखल करण्यात आला असल्याचे मानण्यात येईल ;
(दोन) पहिल्या परंतुकाऐवजी, पुढील परंतुक दाखल करण्यात येईल :—

“परंतु, राज्य शासनास, त्यास योग्य वाटले तर,—मग उक्त कालावधी समाप्त झालेला असो किंवा नसो,—विकास योजनेच्या मसुद्याला मंजुरी देण्याचा किंवा त्यास मंजुरी देण्यास नकार देण्याचा कालावधी, अधिसूचनेमध्ये विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा आणखी कालावधीकरिता, **शासकीय राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, वेळोवेळी वाढविता येतील.”;

(तीन) तिसरे व चौथे परंतुक वगळण्यात येतील.

सन २०२४ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ३ याचे निरसन व व्यावृत्ती. ४. (१) महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना (सुधारणा) अध्यादेश, २०२४ हा, याद्वारे, निरसित २०२४ चा महा. अध्या. ३.
(२) अशा प्रकारे निरसन झाले असले तरी, उक्त अध्यादेशाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमाच्या संबंधित तरतुदीन्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती किंवा कोणतीही कार्यवाही (काढण्यात आलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा दिलेला आदेश यांसह) ही, या अधिनियमान्वये सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमाच्या संबंधित तरतुदीन्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती, कार्यवाही किंवा, यथास्थिति, काढण्यात आलेली अधिसूचना किंवा दिलेला आदेश असल्याचे मानण्यात येईल.

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन

महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, १९६६ (१९६६ चा महा. ३७) या अन्वये स्थापन केलेल्या प्रदेशांमधील जमिनीचा विकास व वापर करण्याचे नियोजन करण्यासाठी हा अधिनियम अधिनियमित केला आहे. नगर नियोजनाच्या योजना योग्य रीतीने केल्या आहेत आणि त्यांची अंमलबजावणी परिणामकारकरित्या करण्यात येत आहे याची सुनिश्चिती करण्याच्या दृष्टीने, विकास योजनेचा उद्देश घोषित करण्यासाठी, ती तयार करण्यासाठी, सादर करण्यासाठी व तिला मंजूरी देण्यासाठी अनुपालन करावयाच्या कार्यपद्धतीबाबत उक्त अधिनियमाच्या प्रकरण तीनमध्ये तरतूद केली आहे.

२. उक्त अधिनियमामध्ये, इतर गोष्टींबरोबरच, सर्व नियोजन प्रक्रियेसाठी कालबद्ध कार्यक्रमाबाबत तरतुदी आहेत आणि जर नियोजन प्राधिकरण, विनिर्दिष्ट कालावधीत नियोजन करण्यात असमर्थ ठरले तर, नियोजनाची संपूर्ण प्रक्रिया व्यपगत होईल अशी तरतूद आहे. या अधिनियमात, विकास परवानगी, जमिनीचे संपादन आणि इतर परवानग्या या संबंधातील कालमर्यादेची देखील तरतूद आहे, आणि विनिर्दिष्ट कालावधीनंतर, संबंधित परवानग्यांना मान्यता दिली गेल्याचे मानण्यात येईल किंवा, यथास्थिति, अशा संबंधातील कारवाई व्यपगत झाल्याचे मानण्यात येईल अशी तरतूद आहे.

३. उक्त अधिनियमाच्या कलम ३० मध्ये अशी तरतूद आहे की, प्रत्येक नियोजन प्राधिकरण, विकास योजना तयार केल्यासंबंधी, कलम २६ अन्वये **शासकीय राजपत्रामध्ये** नोटीस प्रसिद्ध केल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या कालावधीत किंवा त्याच्या परंतुकामध्ये नमूद केल्याप्रमाणे अशा वाढीव कालावधीत, विकास योजनेचा मसुदा मंजूरीसाठी राज्य शासनास सादर करील. उक्त अधिनियमाच्या कलम ३१ मध्ये अशी तरतूद आहे की, राज्य शासनास, नियोजन प्राधिकरणाने त्याच्याकडे सादर केलेल्या विकास योजनेच्या मसुद्यास, नियोजन प्राधिकरणाकडून तो मिळाल्यापासून सहा महिन्यांच्या कालावधीत किंवा त्याच्या पहिल्या परंतुकात नमूद केल्याप्रमाणे अशा वाढीव कालावधीत, मंजूरी देता येईल.

४. असे निदर्शनास आले होते की, सन २०१७ व २०१८ या वर्षांमध्ये, नगरपरिषदा व नगर पंचायती यांसारख्या नियोजन प्राधिकरणांच्या संख्येत वाढ झालेली आहे, म्हणून, अशा नियोजन प्राधिकरणांसाठी विकास योजना तयार करणे आवश्यक झाले. शासनाने, शासन निर्णय, नगरविकास विभाग, दिनांक २५ जानेवारी २०१९ द्वारे, भौगोलिक माहिती प्रणालीचा (जीआयएस) वापर करून, मसुदा विकास योजना तयार करण्यासाठी नियोजन प्राधिकरणांना निदेश दिले आहेत. मसुदा विकास योजना तयार करतेवेळी व त्यास मंजूरी देतेवेळी, नियोजन प्राधिकरणांना व राज्य शासनास असंख्य सूचना व आक्षेप प्राप्त झालेले आहेत. म्हणून, निर्धारित कालमर्यादेत, अशा प्रकारे प्राप्त झालेल्या सूचना व आक्षेप विचारात घेणे आणि मसुदा विकास योजना तयार करण्याची व त्यास मंजूरी देण्याची प्रक्रिया पूर्ण करणे अडचणीचे ठरत होती. यामुळे, अशी शक्यता होती की, प्रकरण तीन अन्वये मसुदा विकास योजना तयार करण्याची व मंजूर करण्याची प्रक्रिया, या अधिनियमात तरतूद केलेल्या अल्प कालावधीमुळे व्यपगत होऊ शकते आणि अंतिमतः यामुळे, अशा नियोजन प्राधिकरणांच्या अधिकार क्षेत्रातील क्षेत्रांच्या विकास प्रक्रियेवर परिणाम होऊ शकतो.

म्हणून, कलम ३० च्या पोट-कलम (१) व कलम ३१ च्या पोट-कलम (१) खालील कालावधी, सहा महिन्यांवरून बारा महिन्यांपर्यंत वाढविणे आवश्यक होते आणि नियोजन प्राधिकरणाने राज्य शासनाकडे सादर केलेल्या मसुदा विकास योजनेस मंजूरी देण्याचा कालावधी, **शासकीय राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, वाढविण्यासाठी राज्य शासनाला अधिकार प्रदान करणे आवश्यक होते. म्हणून, महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, १९६६ याच्या कलम ३० च्या पोट-कलम (१) व कलम ३१ च्या पोट-कलम (१) मध्ये सुयोग्य सुधारणा करणे इष्ट आहे असे वाटले.

महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग पाच, जुलै १, २०२४/आषाढ १०, शके १९४६

५. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते आणि उपरोक्त प्रयोजनांसाठी महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, १९६६ यात आणखी सुधारणा करण्याकरिता, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती, आणि म्हणून, त्यांनी दिनांक १५ मार्च २०२४ रोजी, महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना (सुधारणा) अध्यादेश, २०२४ (२०२४ चा महा. अध्या. ३), हा प्रख्यापित केला होता.

६. उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे हा, या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,

दिनांक २७ जून, २०२४.

एकनाथ शिंदे,

मुख्यमंत्री.

वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचे जापन

या विधेयकात वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचा पुढील प्रस्ताव अंतर्भूत आहे :—

खंड ३ (२).—या खंडान्वये, विकास योजनेच्या मसुद्याला मंजूरी देण्याचा किंवा त्यास मंजूरी देण्यास नकार देण्याचा कालावधी, अधिसूचनेमध्ये विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा आणखी कालावधीकरिता, **शासकीय राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे वेळोवेळी वाढविण्याचा अधिकार, राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

२. वर उल्लेखिलेला वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचा प्रस्ताव हा सामान्य स्वरूपाचा आहे.

विधान भवन :

मुंबई,

दिनांक १ जुलै २०२४.

जितेंद्र भोळे,

सचिव (१) (कार्यभार)

महाराष्ट्र विधानसभा.